

פינת חמד יהודית בהרי שווייץ*

— רשמי ביקור ב"מוסד אשר" במונטרי —

כית הם הם גיפי תורה ישרים מצוות. ביום הוא לא טעא "כלי מחזיק ברכה" להוכיח את עצמו ואת שיטתו עד אשר יסור את המוסד הזה, אשר באמצעותו קרמו דבריו עיר ובשר ישיטתו הפכה הלכה למעשה.

אישיותו הגדולה של הר"ם אשר היינו נהפכה מיד לערובון בטוח ובלתי מוגבל לברכת החנוך, השפנה במוסד אשר כוננו ידיו ואשר עליו האצול מהדע הבלתי-נדלה שלו בתורה ובחכמה. "מוסד אשר" נהפך מיד ל"תל"ת תלפיות" וראב"ן שואבת לתלמידים רבים, אשר העדיפוהו שבעתים על פני המוסדות בהם התחנכו בעבר, ונוצרי "זמירות חדשות": בעוד שבבעבר הו' דרוו הורים דחיים הסגור על עצמם "אמנם פחות "אידישקייט" אבל חינוך אנושי-כללי מן המעולה שבמעולות" — החלו הורים חילוניים להתפאר "אמנם עודף "אידישקייט" — אבל בני הלא מתחנך על ברכיו של ד"ר אשר..."

אלפי אנשים, התופסים כיום עמדות רמות ומכובדות בחיי הצבירה, המדע והמסחר — חבים למוסד הזה את סוד הצלחתם ואת אישיותם, אשר עוצבה וטיפחה ברוב מסירות ואהבה בין כות"ל המוסד הזה, ואמנם זוכרים הם לי את החסד שעשה עמם בימי נעוריהם, אשר לא ביש את זקנותם.

הר"ם אשר שליט"א, הבקי בכל חדרי נפשו של הנוער ומטיב להבין לרוחו ולצרכיו — עמד מיד על החשיבות בהר חקת ה"אינסטיטוט" שלו מכל השפעה זרה, שהסכיבה ויצרת ובניחוק חניכיו מחברותם של הנערים המוספים להתחנך על ברכי ורים ברוח זרה, ולפיכך תר וחופש אחר מקום בודד, מופלג ומפורש מחיים קרתניים סוערים, מור"ק ומובדל מסודם וממנוגם של יהודים, השואפים לתנוך "מתוקן" אם כי מסור כן, וכשנודמנה לידו סירה רחבת-מידות זי, ששמשה בשעתה לנתיקיין לאחר מנטיכי אירופה הידועים, בתוככי עיר קטנה ושלוה — לא הסס הרב ד"ר אשר היינו לרכישה וכינון בה את מוסדו.

*

בתקופת מלחמת העולם השנייה פויר הר"ם את המוסד ותועיד את המקום למשכנ"מבטחים למנוסי הרג וחרב, שי הצליחו בתורוֹיִנפֿש לתחור לשווייץ במיניסטרס בארצות-אירופה, שנהפכה לגיאוגרפיה ליהודיה. הר"ם עצמו עלה לארץ-ישראל להשתקע בה, ובה הוא יושב עד היום על התירה ועל העבודה עד מאוֹשׁ: "ואילו את ניתול המקום הוא מסר בידי בנו אהובו, הרב ד"ר שמעון הייז, שעמד לימינו בניהול הי מוסד גם בעבר.

עם שוך סערת-הקרב באירופה חור הרב ד"ר אשר הבן, תלמיד מובהק בישיבות קולם וטלו ואשר קנה את תורת התנוך מאביו הייז — וכינון מי חדש את המוסד, ברות ובדמיות כאשר

מישורי מרובע בן 60–70 דונם מגודרים, למרגלות הריינד עטורים צוקים וחובשים "כספות שלג" צחורות בימות החמה כבימית הגשמים. בטבורה עומי דים בניני המוסד, הכוללים: פגימיה, וכו'... בתים אלה טובלים בים של מדשאות, עצי פרי וגני ועטורים בסרי חים נותני ריח טוב ומהיבירעין ביצים. "נתיניה" הקטנים של "ממלכת אשר" ניכרים היטב ברקע הכללי של העיר. הן בהליכותיהם השנומסות הן בכיפור תיהם אדומות-שחורות החבושות לראי שיהם, כשסמלה-מוסד, מגידוד כחולי לבן, מתנוסס עליהן.

*

היה זה הפני ששים שנה, האריסי טרוקרטית היהודית השבעה והשלוה ראתה לפניה כיצו עליון" ללכת בדרכי הגנים ולתנך את ילדיהם ברות ה"קיד" טח" והאצולה הנכרית, יכשעמדה בפניה הבירה "יפסיתו של יפת" או "אהלי שם" — לא סקפקה הרבה והכריעה את הקר, אם באונס ואם ברצון, לטובת הראשון. כצב זה פגע קשות בנוער היהודי באירופה ובחורר בנוער של "הי חברה הגבוהה", אשר על מזבח "האצי"

המוסד היהודי למופת — למרגלות פסגות-השלג בהרי האלפים

לות והגימוסיון" הביאו ההורים לקרבן את יהדות בניהם, ואין מוחה בידיהם. באותה שעה קם היהודי הגדול והמי תנך הגדול, איש אשר נסיכים ורוזנים התחנכו על ברכיו, הרב י. מ. ד"ר אשר שליט"א, ועשה מעשה כדי לסתור את הנחתם המוסעת והמסולפת של אלה אשר רוממות "הקידמה" בפיהם, ויכר את "אינסטיטוט אשר".

תלמידיהם מופלא ומופלג זה, אשר יראתו קודמת לחכמתו — נלחם שנים רבות קודם לכן בתופעת אומללה זו ועשה את "תורתם" של "המתקדמים" פלסתר. הוא הוכיח, באומר ובכתב שומרה ומדות טובות לא רק שאינן "תרת" דסתרי" אלא שהן בבחינת "תרי ריעין דלא מתפרשיין", ולא עוד אלא שדעות טובות, נמיס חברה וגועס-הלי"

קולנית כמעט: "פני אדיני מכוונות לי בע, למוסד-אשר". בעיר זו אין אמנם יהודים, אבל המוסד היהודי הזה מהווה נקודת-משיכה ליהודים רבים, הפוקרים את המקום הזה, נענית לו בחיוב ופיני האיש אורו.

ואמנם "מוסד אשר" מהווה מעין

המייסד-הרב ד"ר י"מ אשר ז"ל

ובעמדי בשימוני-רוחני זה קלטו פתי אים אנו הדים שונים לחלוטין; צלילי ערגה ותפלה, צלילים דקים מנערים רי כים, השמיעים קול ענות גבורה ובסי חין: "הללויה, הללו את ה' מן השמי ים... אשר במאמרי ברא שחקים ובי רוח מיו כל צבאם..." ורללונה אפר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמיתה..." קיל ידי הנה זה בא מדלג על ההרים..." היה זה כעמד "קדוש להבנה" באיני סטיטוט-אשר" בעיר בע (Bex), אשר בקנטון הצרפתי בשווייץ, אשר עם ימי נשחלם מעגלירוקרים, בו לקחו חלק כל חניכי המוסד, כקטנים בגדולים, שי יצאו במחול משולבת כשהר ההרים עונה אחרים "טובים מאורות שברא אלקינו יכ" מלאים זיו ומפיקים נוגה נאה זיום בכל העולם ובו עושים באימה רצון קונס..."

*

שעות ספורות קודם לכן ירדתי מכי כש הטמס, שהביאני מלוד לניגבה ומי שב עשיתי את דרכי ברכבת מורחה לי כוון העיר בע. עוד בטרם התישבתי בי קרון כראוי, נטפל אלי אחד מן ה' כרטיסנים, אשר לבושי "הדת" עורר בו ענין. הוא התחיל לנחש את מחזי חפצי: לוזאן — יא! שם אין יהודים בי שבייל; אייגל — לא! שם אין יהודים בכלל. כך הוא הלך ומנה בלחישא, כי שהוא מקמץ אצבע אחר אצבע, את שי מות הערים, שמשלול הרכבת עובר בהן, והפטיר — "לא! — — "מונטריי"! מי סק בנימת נצחון, "שם קיים ישוב הודי..." "לא" — ענית אני בניהוא. פתאים הוא טיפח לו טפיחה על מצח, חו, כמיסר את עצמו, שלא עמד על האמת הפשוטה בתחילה, ופלט בצריחה

"מוסד אשר" הוא בחינת "ממלכה יהודית זוטא", המשתרעת על משטח

חחורפיםנים ניכט מבין השמים הי אפורים העוטים את שווייץ גם בעצמו של הקיץ. לא אחת הוא נבלע בין חשי רה-עבים-זועמים, המסתערים עליו גלים גלים, אולם מפעם לפעם הוא נחלק מהם, מגרשם מעל "פניו" ומוסיף לחייך חי יידיסלחני לארץ ילדריים עליה...

למעשה לא התעניין איש באותה שעה בכאבק הנטוש על פני הרקיע... אנרחי שווייץ השלחים כבר עלו אז על משי כבם המנוחת הלילה, ואיור רבבות הי קטנים מכל קצווי-הבל, הפוקרים ארץ זו בימות הקיץ לאכול מטובה ולשבוט מציפה — היו עסיקים באותה שעה בתלילא וחניגא על ההרים הרמים — נאותה של שווייץ.

נישקים הם הריסורמים אנו את הי שמים. אולם איש אינו טורח לשאת עיניו אל ההרים כדי לבקש את "הי עישה שמים יאריץ"; איש אינו נושא טרום עינו כדי לראות מי ברא כל אי לה. נהפך הוא: עולים עליהם כדי לשקיע בהללי העולסהוה; מטפסים עי ליהם כדי לגרוש לתהום החומרה-עכיר, עליה לצורך ירידה...

ובעמדי בשימוני-רוחני זה קלטו פתי אים אנו הדים שונים לחלוטין; צלילי ערגה ותפלה, צלילים דקים מנערים רי כים, השמיעים קול ענות גבורה ובסי חין: "הללויה, הללו את ה' מן השמי ים... אשר במאמרי ברא שחקים ובי רוח מיו כל צבאם..." ורללונה אפר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמיתה..." קיל ידי הנה זה בא מדלג על ההרים..." היה זה כעמד "קדוש להבנה" באיני סטיטוט-אשר" בעיר בע (Bex), אשר בקנטון הצרפתי בשווייץ, אשר עם ימי נשחלם מעגלירוקרים, בו לקחו חלק כל חניכי המוסד, כקטנים בגדולים, שי יצאו במחול משולבת כשהר ההרים עונה אחרים "טובים מאורות שברא אלקינו יכ" מלאים זיו ומפיקים נוגה נאה זיום בכל העולם ובו עושים באימה רצון קונס..."

היה זה כעמד "קדוש להבנה" באיני סטיטוט-אשר" בעיר בע (Bex), אשר בקנטון הצרפתי בשווייץ, אשר עם ימי נשחלם מעגלירוקרים, בו לקחו חלק כל חניכי המוסד, כקטנים בגדולים, שי יצאו במחול משולבת כשהר ההרים עונה אחרים "טובים מאורות שברא אלקינו יכ" מלאים זיו ומפיקים נוגה נאה זיום בכל העולם ובו עושים באימה רצון קונס..."

שעות ספורות קודם לכן ירדתי מכי כש הטמס, שהביאני מלוד לניגבה ומי שב עשיתי את דרכי ברכבת מורחה לי כוון העיר בע. עוד בטרם התישבתי בי קרון כראוי, נטפל אלי אחד מן ה' כרטיסנים, אשר לבושי "הדת" עורר בו ענין. הוא התחיל לנחש את מחזי חפצי: לוזאן — יא! שם אין יהודים בי שבייל; אייגל — לא! שם אין יהודים בכלל. כך הוא הלך ומנה בלחישא, כי שהוא מקמץ אצבע אחר אצבע, את שי מות הערים, שמשלול הרכבת עובר בהן, והפטיר — "לא! — — "מונטריי"! מי סק בנימת נצחון, "שם קיים ישוב הודי..." "לא" — ענית אני בניהוא. פתאים הוא טיפח לו טפיחה על מצח, חו, כמיסר את עצמו, שלא עמד על האמת הפשוטה בתחילה, ופלט בצריחה

"מוסד אשר" הוא בחינת "ממלכה יהודית זוטא", המשתרעת על משטח

חמימות יהודית במנצ'סטר הקרירה

תבנית. לאט לאט משתק הקהל ותשרי מן הלב מוסתת אל "השחקנים" נראה לכלן שאלה הם אמנים מקצועיים אך אפשר לראות בתבנית שמתיהן של ה"נשים הצעירות והקהל לימד לדעת שה"נשים ממלאות גם את תפקיד "המבדר" — שוב מובעת ההערצה וההתפעלות רות" — מתי מצאו את הזמן הפנוי לחזרתן כמובן היה קשה לארגן, היה קשה למצוא זמן פנוי לחזרות והיה קשה לי הכין כבוד רב כי המלך בהתחשב עם עבודת הבית הרגילה שיש לכל אחת. אך הנשים הצעירות שהשקיעו עמל רב בתבנית הערב הרגישו שעמלן נשא פרי כשמצאו את אחדות הקהל, את תרומת האדיבות ואת שיתוף הפעולה מצד כילהן ויש מקום להניח שזו היתה סבת כלה מימית שאפשרה את כלן יסבת ההנאה שהיתה לכלן.

יכולת לשמוע חזת דעתן של האו"ר חות: היה נהדר — ממש הרגשתי כאילו בקרנו קרובי משפחה אהובים. ובשעת לילה מאוחרת אפשר היה לי ראות באולם הסתרוקן את חברות Young n'shei כשכל אחת מנקה את שולחנה ואוספת את כליה, כשבלב לא אחת עובר בורא ההרהור.

היה קשה אבל היה כדאי. יצעת ומצאת — תאמיני!!

ח. לביסין
מנצסטר

מלוי התפקידים של התכנון והבצוע. ה"נשים הצעירות מתגדבות לשמש מארי חזת לקהל הגדול, והמארחות — מארי חזת של ממש כאילו זוהי מסיבה מ"פחתית שלהן. הן אוסות כל מיני מארי מבינות כריכים מרדכי עין, עור"כות את השולחנות ברוב פאר והדר, מי קבלות את פני האורחות ומזמינות או"חן לשולחנות. האולם מתמלא חיש מהר ומיד נתן לשמוע פספוס וצחוק, אין כאן הקאפון שקיים בדרך כלל בחגיגה רשמית.

הנשים מסתכלות בתבנית הכריזה ב"עשית וחב" ועליה הספל שלשת ה"עמודים עליהם נשען העולם הזה" ע"י בודה וגמילות חסדים. בתוך התבנית אפשר למצוא את פרוט תבנית הערב וכמו כן מודעות פרסומות של פירמות שונות וברכות להצלחת הערב והצלחת פעולות "נשי" בכלל. ברור שכדי להר"צא לפועל חוברת כזאת יש צורך לזרז כל איתן פירמות לדבר מצוה ובעקב יש לזרז בדבר שיש בו "חסרון כיסי". לי מותר לציין ש"יאנג נשי" לא פנו לסיכון פרסום כדי שיעשה למען עבודה זו. גם לזאת נמצאות מתנדבות.

ובעוד האורחות מתבוננות בתבנית ו"מביעות את הערכתן ליוזמה והמרחי המי"שקעים בה — מוארת הכמה באיר"י היר ולקול נעמיה עליה מתחילה ה"

התפקיד החשוב לעזיר בגמילות חסדים. באיזה מאמץ ובאיזה התלהבות הן ע"י שות מלאכתן באמונה.

ובכן, תשאלו, מה הרבותא? ובי א"י גוני נשים אחרים אינם עושים חגיגות רבותיו? ובי ארגונים אחרים אינם צוב"רים כספים למטרות צדקה? אך מי ש"קרא מעט בבעיה הזאת הנקראת Charity הינו: "אסיפת כספים למי"רות צדקה". וכיצד היא באה לידי ביטוי באגנליה כביתר הארצות, יבחיץ מיד ב"הבדל המהותי שבין אלו לבין הפעילות של "נשי אגודת ישראל".

אין להן "ביחנשי" ואין להן היצאות שוטפות אשר בדרך כלל עשויות לנצל את מרבית הכסף שנאסף למטרות צדקה. אך יש להן רצון כנה — להתא"ר"ן למטרות צדקה ולשם כך הן נגשות בבתיים פרטיים ומתכננות במרח"ם. מה לי"עשות" ו"איך לעשות" וכך נולד גם רעיון הקומוניץ.

הרעיון של הערב הוא לכנס את ה"נשים והבנות של מנצסטר לארוחת ע"י רב קלה עם ערב אמנותי, הבקעה העק"רית שעומדת לפני נשיי בשעה שהן מת"חילות לתכנן את הקומוניץ, היא: איך לאסוף מקסימום לצדקה ולכבוש מיני"מים להוצאות. והנה הבקעה הזאת של"כאורה היא קשה ביותר — נפתרת מי"די מיד מתגדבות הנשים הצעירות לי

קיר מזנו של העם האנגלי הפך כבר לשם דבר ונראה לי שבעלכרחם "גדבי" קים" תושבי אנגליה במחלה זו הנקראת קרירות. אולי מזנו האויר גורם לכך ואולי סתם הכספור שבלבבות מתבטא כי"לפי חזון בחיזון קפוא בעת פגיעת ה"עים — חיזון מלאכותי שפרשו "שלוש".

אך כשאנו מדברים על קרירות כונתנו "בדרך כלל" ואף "כללי" זה ככל יתר הכללים יש לו "יוצא מן הכלל" שכן ראינו בעליל "יאנגנשי" מצליחות לחמם גם כשהטמפרטורה היא מתחת לאפס, הרגישה זאת כל אחת מבין איתן י"שים ובנות שהשתתפו בקומוניץ שהת"קים בחדש אדר ב Leicester Hall היו שנתנו מאונן והיו שנתנו פהזון והיו גם כאלה שסתם באו לשבת שהר חרונם המוליד קומוניץ — בואי שבי... וראה זה פלא סתם ישבו ובכל זאת התחממו. אין זה כי אם היה משהו באוירה ש"הכנים הרגישה טובה בלב כלן.

להבהרת הדברים אנסה לספר לכם על ראשון מה פרוש Young n'shei ומה פרושו של קומוניץ מ"י"ח בסיני זה.

נשי אגודת ישראל הצעירות או לשם הקצור: "יאנג נשי" הוויחזו הפעם כ"סעמים הקודמות שנוסף על התפקידים הרגילים שיש להן בתור "עקרת הבית" — אם ה"נשים" לוקחות על עצמן את

חוקה תיק פרסה על תיק פרסה מישבו יחודי נוסף, ואכן טעמתי טעם מיוחד שעה שהתפללתי למחרת היום "ולא נתתו ה' אליקינו לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וגם במנחתו לא ישכנו ערלים, כי לישראל עמך נתתו באבהב..."

בשקט וכמעט בהתבאב חסס כל תלי"מיד ותלמיד את מקומו המיוחד לי, וסכן המנהל של המוסד, הרב אברהם אורי ה"ר, בנו של הרב שמעון, ודור שלישי למיסד הבית — השמיע בפניהם הרצאה עתידית'תוכן מענינא דיומא.

היתה זו שבת שלפני י"ז בתמוז, ו"המרצה הקדוש את דבריו לנושא, כל"מי שלא נבנה בית המקדש בימיו וכו', מסחרות'רעיונותיו ניכרים היו חושב נ"י צוצות המוסד וההחלטות אותם ספג ב"תקופת למודיו הארוכה בישיבות, ואשר על משנתו זו הוא עמל גם כיום, כשם שמסענין דבורו המלוטש והמקובל, ש"י התלמידים שחו בצמא את דבריו — ניכר היה, כי ענף הוא לעץ'אבות זה משפחת אשר.

תקצר יריעה זו מהביל את נועם ה"שבת ב"ממלכת אשר". רבות ונעימות היו חזיונות ביום הזה. אומר רק זאת: כי האוירה במוסד הזה גם בשבת ימי המעשה מסיסה כבוד וזון למקום הזה וליושבויו.

וביום שמתנו, במלואת ששים שנה להוסדו, אנו אומרים לו: יך בכוחך זה, הגדל תורה והאדירה, ביתר שאת וביתר

ע"י

ה. ד. אריי

23

חזון והלכות'נמוסין הרבה יותר משאר בני'גילם: או מתמסד בכללי, אשר הרשים בעליל את בואה של שבת'מל"כא במלוא הדרה לפינת'חמד זו, הרי

מסבטם השלום והרצון, המעיד על ספיק ושיבוע'רצון וילדות מאושרת: אם מהליכותיהם האצילות והמחושבות, המצביעות כי ילדים אלה קלטו קניני

היה מתחילה, בשעל ידו עזרת לי בתרציות ובמסירותה רציתו גב. רות — אם תבית.

ה"יש אשר הוויחזו מיד, כי יפה כח הבן לא פחות מאביו והגדול לשמור על הנחלת שננסדה לידיו במטרה להר"חיבה ולהרסיף עליה נוסף משלו. שיו"י יהדות אירופה, שחזרו אליה לשקם בה מחדש את חייהם ההרוסים — אמנם ה"י לחיו במדה מסוימת להחזיר לעצמם את מעמדם הכלכלי, אולם הבקעה צ"תה בכל מוראתה: מה יתא משפט התנון של הילדים? באותה שעה גם צפתה רעלתה חזיונותו של מוסד הזה, אשר חזר והוויחז את חילו לאורייטא ואת כושרו לחנך בני'נוער לתפארת אלקים ואדם.

"מוסד אשר" חזר עד מהרה ורכש לו את שמו ואת שמעו ונעשה שוב כהוד'חזון מבתיק במרחבי המעורה היהודית, אליו נקבצים ובאים בני'נוער לקנות תורה וחכמה, מדות טובות והליכות עולם.

לא במהרה תמוג פמני התוויה הנפי"שית העמוקה עליה התעננתי בשעה שעשיתי את שכתי במוסד הזה, כשעה לפני כניסת השבת התאספו כל תהלי"מידים באולם ההרצאות המרווח של המוסד, כולם, כקטן כגדול, לכשו הדר לכבוד היום: חליפות כחות מנוחצות על רקע של כהנת'צחורה כשעניבת פרפר תחובה בצווארונה המעוקלן. היו אלה בעיני כרובים קטנים בלבוש'מל"כית, מצוחצחים ומסודרים למפלא. לא ידעתי כמה להוין את עיני קודם: אם

בנק ארצי
ARZI BANK A.G.

Stockerstrasse, 39
ZURICH, Switzerland

Telephone: (051) 25 46 37 Telex: 53 897

פקדונות, פעולות כספיות במסחר והשקעות
בכל תחומי הסחר הארצי והבינלאומי

חשבונות חסכון ועובר'ושב • עסקי
חילופין במטבע'חוץ • גביה, משא'
ומתן ודיסקונט של שטרי'חילופין.

הבנק הוכן במלואו לספק שרות יעיל בתנאים הנוחים ביותר